

PREDLOG

ZAKON O PREVENTIVI IN ZDRAVEM ŽIVLJENJSKEM SLOGU (ZPŽS)

I. DEL

TEMELJNE DOLOČBE

I. poglavje

Splošne določbe

1. člen

(vsebina zakona)

Ta zakon ureja načrtovanje, izvajanje in spremljanje ukrepov za preprečevanje bolezni, varovanje in krepitev zdravja ter spodbujanje zdravega življenjskega sloga prebivalcev Republike Slovenije.

Ta zakon določa zlasti:

1. cilje in načela preventivne politike;
2. Nacionalni program preventive in Izvedbeni načrt Nacionalnega programa preventive;
3. ukrepe za krepitev zdravja in preventivo;
4. ukrepe za omejevanje škodljivih učinkov alkohola;
5. ukrepe za omejevanje škodljivih učinkov tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov;
6. digitalno preventivo;
7. nadzor nad izvajanjem tega zakona;
8. kazenske določbe.

2. člen

(namen zakona)

Namen tega zakona je izboljšati zdravje prebivalcev Republike Slovenije z učinkovitim izvajanjem preventivnih ukrepov, zmanjševanjem dejavnikov tveganja za nastanek bolezni, spodbujanjem zdravega življenjskega sloga ter zagotavljanjem usklajenega delovanja države in drugih deležnikov na področju preventive.

3. člen

(cilji zakona)

Cilji tega zakona so zlasti:

1. izboljšanje zdravja prebivalcev;
2. zmanjšanje bremena preprečljivih bolezni;
3. zmanjšanje zdravstvenih neenakosti;
4. krepitev zdravstvene pismenosti;
5. povečanje udeležbe prebivalcev v preventivnih programih;
6. zmanjševanje škodljivih učinkov alkohola;
7. zmanjševanje uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov;
8. zagotavljanje učinkovitejše koordinacije preventivne politike.

4. člen

(načela)

Preventivna politika po tem zakonu temelji na naslednjih načelih:

1. varovanja zdravja;
2. strokovne utemeljenosti;
3. sorazmernosti ukrepov;
4. dostopnosti preventivnih programov;
5. medresorskega sodelovanja;
6. osebne odgovornosti posameznika za lastno zdravje;
7. posebnega varstva otrok, mladostnikov in drugih ranljivih skupin.

5. člen

(javni interes)

Preprečevanje bolezni, varovanje zdravja, krepitev zdravja in spodbujanje zdravega življenjskega sloga so v javnem interesu Republike Slovenije.

Država ustvarja pogoje za izvajanje ukrepov iz tega zakona ter spodbuja sodelovanje lokalnih skupnosti, izvajalcev zdravstvene dejavnosti, vzgojno-izobraževalnih zavodov, delodajalcev, nevladnih organizacij in drugih deležnikov.

6. člen

(področje uporabe)

Določbe tega zakona se uporabljajo za načrtovanje, izvajanje in spremljanje ukrepov preventive ter za omejevanje škodljivih učinkov alkohola in tobačnih, nikotinskih ter sorodnih izdelkov, če posamezno vprašanje ni drugače urejeno z zakonom ali neposredno veljavnim pravom Evropske unije.

7. člen

(pomen izrazov)

Posamezni izrazi, uporabljeni v tem zakonu, pomenijo:

1. **preventiva** je skupek ukrepov za preprečevanje bolezni, zgodnje odkrivanje bolezni ter varovanje in krepitev zdravja;
2. **zdrav življenjski slog** je način življenja, ki zmanjšuje tveganje za nastanek bolezni ter prispeva k telesnemu, duševnemu in socialnemu blagostanju;
3. **promocija zdravja** so aktivnosti, namenjene izboljšanju zdravja prebivalcev in ustvarjanju zdravju podpornega okolja;
4. **zdravstvena pismenost** je sposobnost posameznika pridobiti, razumeti, presojati in uporabljati informacije za sprejemanje odločitev, povezanih z zdravjem;
5. **digitalna preventiva** pomeni uporabo digitalnih tehnologij za obveščanje, ozaveščanje, spremljanje in spodbujanje preventivnih aktivnosti.

Drugi izrazi, uporabljeni v tem zakonu, imajo enak pomen, kot ga določajo zakoni, ki urejajo zdravstveno dejavnost, zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje ter pacientove pravice.

8. člen

(preventiva)

Preventiva obsega ukrepe za preprečevanje bolezni, zgodnje odkrivanje bolezni, zmanjševanje dejavnikov tveganja ter krepitev zdravja v vseh življenjskih obdobjih.

Preventivni ukrepi temeljijo na znanstvenih dokazih in se izvajajo ob upoštevanju potreb prebivalstva.

9. člen

(zdrav življenjski slog)

Država spodbuja pogoje, ki prebivalcem omogočajo sprejemanje zdravih življenjskih odločitev.

Pri izvajanju ukrepov iz tega zakona se spodbuja zlasti:

1. zdrava in uravnotežena prehrana;
2. redna telesna dejavnost;
3. skrb za duševno zdravje;
4. zadosten počitek in kakovosten spanec;
5. opuščanje škodljivih navad;
6. vključevanje v preventivne programe.

10. člen

(zdravstvena pismenost)

Država spodbuja razvoj zdravstvene pismenosti prebivalcev kot pomembnega pogoja za izboljšanje zdravja ter odgovorno odločanje o lastnem zdravju.

Pri tem zagotavlja dostop do strokovno preverjenih, razumljivih in javno dostopnih informacij.

11. člen

(digitalna preventiva)

Digitalne tehnologije se uporabljajo za izboljšanje dostopnosti preventivnih programov, ozaveščanje prebivalcev, zagotavljanje preventivnih informacij ter podpora izvajanju ukrepov po tem zakonu.

Uporaba digitalnih rešitev mora biti varna, dostopna in skladna s predpisi o varstvu osebnih podatkov.

12. člen

(razmerje do drugih zakonov)

Če ta zakon posameznega vprašanja ne ureja drugače, se uporabljajo določbe zakonov, ki urejajo zdravstveno dejavnost, zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, pacientove pravice, javno zdravje ter drugi predpisi s področja zdravstva.

Z dnem začetka uporabe tega zakona se vprašanja, ki jih ureja ta zakon, ne urejajo več z drugimi zakoni, razen če posamezen zakon zaradi izvajanja prava Evropske unije ali mednarodne pogodbe določa drugače.

II. DEL

KREPITEV ZDRAVJA IN PREVENTIVA

III. poglavje

Krepitev zdravja in preventiva

21. člen

(namen ukrepov)

Ukrepi za krepitev zdravja in preventivo so namenjeni preprečevanju bolezni, varovanju in krepitvi zdravja prebivalcev, zmanjševanju dejavnikov tveganja ter ustvarjanju okolja, ki posameznikom omogoča sprejemanje zdravih življenjskih odločitev.

22. člen

(prednostna področja)

Ukrepi po tem zakonu se izvajajo zlasti na področju:

1. zdrave prehrane;
2. telesne dejavnosti;
3. duševnega zdravja;
4. zdravstvene pismenosti;
5. zgodnjega odkrivanja bolezni;
6. zmanjševanja dejavnikov tveganja za zdravje;
7. ustvarjanja zdravju podpornega življenjskega in delovnega okolja.

1. oddelek

Področja krepitve zdravja

23. člen

(zdrava prehrana in telesna dejavnost)

Republika Slovenija spodbuja zdravo prehrano in redno telesno dejavnost kot pomembna dejavnika ohranjanja in izboljšanja zdravja.

Minister sprejme strokovne smernice za izvajanje ukrepov iz prejšnjega odstavka.

24. člen

(duševno zdravje)

Republika Slovenija spodbuja ukrepe za krepitev duševnega zdravja ter preprečevanje duševnih stisk v vseh življenjskih obdobjih.

25. člen

(zdravstvena pismenost)

Republika Slovenija zagotavlja dostop do strokovno preverjenih, razumljivih in javno dostopnih informacij o zdravju, preventivi in zdravem življenjskem slogu ter spodbuja zdravstveno pismenost prebivalcev.

2. oddelek

Izvajanje ukrepov

26. člen

(vzgojno-izobraževalni zavodi)

Vzgojno-izobraževalni zavodi v okviru svoje dejavnosti spodbujajo zdrav življenjski slog otrok in mladostnikov ter sodelujejo pri izvajanju preventivnih programov.

27. člen

(delovno okolje)

Delodajalci spodbujajo ukrepe za krepitev zdravja zaposlenih v skladu s predpisi, ki urejajo varnost in zdravje pri delu.

28. člen

(lokalne skupnosti)

Lokalne skupnosti v okviru svojih pristojnosti načrtujejo in izvajajo ukrepe za krepitev zdravja prebivalcev ter sodelujejo pri izvajanju Nacionalnega programa preventive.

29. člen

(izvajalci zdravstvene dejavnosti)

Izvajalci zdravstvene dejavnosti sodelujejo pri izvajanju preventivnih programov, ozaveščajo prebivalce ter spodbujajo vključevanje v preventivne programe.

30. člen

(Nacionalni inštitut za javno zdravje)

Nacionalni inštitut za javno zdravje pripravlja strokovne podlage, razvija preventivne programe, spremlja kazalnike zdravja prebivalcev ter sodeluje pri izvajanju in vrednotenju ukrepov po tem zakonu.

3. oddelek

Spremljanje in vrednotenje

31. člen

(spremljanje izvajanja)

Ministrstvo spremlja izvajanje ukrepov za krepitev zdravja in preventivo na podlagi kazalnikov, določenih v Nacionalnem programu preventive.

32. člen

(vrednotenje ukrepov)

Ukrepi po tem poglavju se redno vrednotijo glede njihove učinkovitosti, dostopnosti in vpliva na zdravje prebivalcev.

33. člen

(raziskovanje in razvoj)

Republika Slovenija spodbuja raziskovalno in razvojno dejavnost na področju preventive ter uporabo znanstvenih dokazov pri pripravi in izvajanju ukrepov.

34. člen

(medresorsko sodelovanje)

Ministrstva, organi v sestavi ministrstev, javni zavodi, lokalne skupnosti in drugi nosilci javnih pooblastil pri pripravi in izvajanju ukrepov po tem zakonu medsebojno sodelujejo.

35. člen

(sodelovanje javnosti)

Pri pripravi in izvajanju ukrepov za krepitev zdravja se spodbuja sodelovanje strokovne javnosti, nevladnih organizacij, združenj pacientov, delodajalcev in drugih zainteresiranih deležnikov.

36. člen

(podzakonski predpisi in strokovne smernice)

Minister lahko za izvajanje tega poglavja izda podrobnejše predpise in sprejme strokovne smernice.

III. DEL

OMEJEVANJE ŠKODLJIVIH UČINKOV IZBRANIH DEJAVNIKOV TVEGANJA

IV. poglavje

Omejevanje škodljivih učinkov alkohola

37. člen

(namen ukrepov)

Namen ukrepov po tem poglavju je zmanjševanje škodljivih posledic uživanja alkohola, varovanje zdravja prebivalcev ter posebno varstvo otrok in mladostnikov.

38. člen

(načela)

Ukrepi po tem poglavju temeljijo na:

1. varovanju zdravja;
2. zaščiti otrok in mladostnikov;
3. odgovorni prodaji in strežbi alkoholnih pijač;
4. sorazmernosti ukrepov;
5. ozaveščanju in preventivi.

39. člen

(prepoved prodaje in ponudbe mladoletnim)

Prepovedana je prodaja, ponudba ali omogočanje uživanja alkoholnih pijač osebam, mlajšim od 18 let.

40. člen

(preverjanje starosti)

Če obstaja dvom o starosti kupca ali osebe, ki ji je namenjena alkoholna pijača, mora prodajalec oziroma strežno osebje pred prodajo ali strežbo zahtevati javno listino, s katero se izkazuje starost.

Če oseba starosti ne izkaže, se prodaja oziroma strežba zavrne.

41. člen

(odgovorna prodaja in strežba)

Prodajalci in ponudniki alkoholnih pijač morajo pri prodaji in strežbi ravnati odgovorno ter sprejeti razumne ukrepe za preprečevanje prodaje oziroma strežbe mladoletnim.

42. člen

(oglaševanje in promocija alkoholnih pijač)

Oglaševanje in promocija alkoholnih pijač ne smeta biti usmerjena v otroke ali mladostnike ter ne smeta spodbujati čezmernega uživanja alkohola.

Za oglaševanje alkoholnih pijač se uporabljajo tudi predpisi, ki urejajo medije, varstvo potrošnikov in oglaševanje.

43. člen

(prodaja alkoholnih pijač)

Prodaja alkoholnih pijač se izvaja pod pogoji, ki jih določajo predpisi, ki urejajo trgovinsko dejavnost.

44. člen

(strežba alkoholnih pijač)

Strežba alkoholnih pijač se izvaja pod pogoji, ki jih določajo predpisi, ki urejajo gostinsko dejavnost.

45. člen

(prireditve v vzgojno-izobraževalnih zavodih)

Na javnih kulturnih, športnih, dobrodelnih in drugih prireditvah, ki potekajo zunaj izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti v prostorih ali na površinah vzgojno-izobraževalnih zavodov, je prodaja in strežba alkoholnih pijač dovoljena.

Organizator mora zagotoviti ukrepe za preprečevanje dostopa otrok in mladostnikov do alkoholnih pijač.

Med izvajanjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti prodaja in strežba alkoholnih pijač nista dovoljeni.

46. člen

(zdravstveno opozorilo)

Embalaža alkoholnih pijač mora biti opremljena z zdravstvenim opozorilom:

"Prekomerno pitje alkohola škoduje zdravju."

Minister določi način prikaza zdravstvenega opozorila.

47. člen

(digitalne preventivne informacije)

Na embalaži alkoholnih pijač se lahko poleg zdravstvenega opozorila navede digitalna povezava do informacij o vplivih alkohola na zdravje, odgovornem pitju ter programih pomoči.

48. člen

(preventivne aktivnosti)

Republika Slovenija izvaja preventivne aktivnosti za zmanjševanje škodljivih posledic uživanja alkohola, pri čemer posebno pozornost namenja otrokom, mladostnikom in drugim ranljivim skupinam.

49. člen

(spremljanje stanja)

Nacionalni inštitut za javno zdravje spremlja kazalnike škodljive rabe alkohola, pripravlja strokovne podlage za oblikovanje preventivnih ukrepov ter spremlja njihove učinke.

50. člen

(vrednotenje ukrepov)

Ministrstvo najmanj vsakih pet let oceni učinkovitost ukrepov po tem poglavju in po potrebi predlaga njihove spremembe.

51. člen

(podzakonski predpisi)

Minister izda podrobnejše predpise za izvajanje tega poglavja, kadar je to potrebno za njegovo izvajanje.

V. poglavje

Omejevanje škodljivih učinkov tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov

52. člen

(namen ukrepov)

Namen ukrepov po tem poglavju je zmanjševanje škodljivih posledic uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov, preprečevanje njihove uporabe med otroki in mladostniki ter spodbujanje opuščanja njihove uporabe.

53. člen

(prepoved prodaje in ponudbe mladoletnim)

Prepovedana je prodaja, ponudba ali omogočanje uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov osebam, mlajšim od 18 let.

54. člen

(preverjanje starosti)

Če obstaja dvom o starosti kupca, mora prodajalec pred prodajo zahtevati javno listino, s katero se izkazuje starost.

Če kupec starosti ne izkaže, se prodaja zavrne.

55. člen

(prodaja tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov)

Prodaja tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov se izvaja pod pogoji, ki jih določajo ta zakon, neposredno veljavni predpisi Evropske unije in drugi predpisi, izdani za njihovo izvajanje.

56. člen

(zdravstvena opozorila)

Embalaža tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov mora vsebovati zdravstvena opozorila v skladu s predpisi Evropske unije.

57. člen

(opuščanje uporabe)

Republika Slovenija spodbuja programe za opuščanje uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov ter zagotavlja dostop do strokovne pomoči pri opuščanju njihove uporabe.

58. člen

(preventivne aktivnosti)

Republika Slovenija izvaja preventivne aktivnosti za zmanjševanje uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov, pri čemer posebno pozornost namenja otrokom, mladostnikom in drugim ranljivim skupinam.

59. člen

(spremljanje stanja)

Nacionalni inštitut za javno zdravje spremlja kazalnike uporabe tobačnih, nikotinskih in sorodnih izdelkov ter pripravlja strokovne podlage za oblikovanje preventivnih ukrepov.

60. člen

(vrednotenje ukrepov)

Ministrstvo najmanj vsakih pet let oceni učinkovitost ukrepov po tem poglavju ter po potrebi predlaga njihove spremembe.

61. člen

(podzakonski predpisi)

Minister izda podrobnejše predpise za izvajanje tega poglavja, kadar je to potrebno za njegovo izvajanje.

IV. DEL

DIGITALNA PREVENTIVA

VI. poglavje

Digitalna preventiva

62. člen

(namen digitalne preventive)

Digitalna preventiva je namenjena izboljšanju dostopnosti preventivnih programov, povečanju zdravstvene pismenosti ter spodbujanju prebivalcev k zdravemu življenjskemu slogu z uporabo digitalnih rešitev.

63. člen

(digitalne preventivne storitve)

Ministrstvo zagotavlja razvoj in uporabo digitalnih preventivnih storitev, ki prebivalcem omogočajo zlasti:

1. dostop do strokovno preverjenih informacij o zdravju in preventivi;
2. obveščanje o preventivnih programih;
3. prejemanje preventivnih opomnikov;
4. uporabo drugih digitalnih storitev za podporo preventivi.

64. člen

(povezovanje informacijskih sistemov)

Digitalne preventivne storitve se lahko povezujejo z informacijskimi sistemi v zdravstvu, če je to potrebno za učinkovito izvajanje preventivnih programov in če je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov.

65. člen

(varstvo osebnih podatkov)

Obdelava osebnih podatkov pri izvajanju digitalne preventive se izvaja v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov, informacijsko varnost ter področje zdravstva.

66. člen

(dostopnost digitalnih storitev)

Digitalne preventivne storitve morajo biti načrtovane tako, da so dostopne vsem prebivalcem ob upoštevanju različnih potreb uporabnikov in načela univerzalne dostopnosti.

67. člen

(spremljanje in razvoj digitalne preventive)

Ministrstvo spremlja uporabo digitalnih preventivnih storitev, spodbuja njihov razvoj ter zagotavlja njihovo strokovno in tehnološko posodabljanje.

68. člen

(podzakonski predpisi)

Minister lahko izda podrobnejše predpise za izvajanje tega poglavja.

V. DEL

NADZOR IN KAZENSKE DOLOČBE

VII. poglavje

Nadzor

69. člen

(pristojni organi)

Nadzor nad izvajanjem tega zakona opravljajo Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije ter drugi pristojni inšpekcijski in nadzorni organi v skladu s svojimi pristojnostmi.

70. člen

(izvajanje nadzora)

Pristojni organi izvajajo nadzor nad izvajanjem določb tega zakona v skladu z zakonom, ki ureja inšpekcijski nadzor, ter drugimi predpisi, ki urejajo njihovo delovno področje.

71. člen

(ukrepi inšpektorja)

Če pristojni inšpektor ugotovi kršitev tega zakona, odredi odpravo nepravilnosti, prepove nadaljnje nezakonito ravnanje ali izreče druge ukrepe v skladu z zakonom.

72. člen

(medsebojno sodelovanje organov)

Pristojni organi pri izvajanju nadzora sodelujejo ter si izmenjujejo podatke, potrebne za učinkovito izvajanje svojih nalog, v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov.

73. člen

(strokovna podpora nadzoru)

Nacionalni inštitut za javno zdravje ministrstvu in pristojnim nadzornim organom zagotavlja strokovne podlage in podatke za spremljanje izvajanja tega zakona.

VIII. poglavje

Kazenske določbe

74. člen

(prekrški pravnih oseb)

Z globo od **2.000 do 40.000 eurov** se za prekršek kaznuje pravna oseba, ki:

1. prodaja ali omogoči uživanje alkoholnih pijač osebi, mlajši od 18 let;
2. prodaja ali omogoči uporabo tobačnih, nikotinskih ali sorodnih izdelkov osebi, mlajši od 18 let;
3. ravna v nasprotju z določbami 40., 41., 53. ali 54. člena tega zakona;
4. ravna v nasprotju z določbami o zdravstvenih opozorilih iz 46. ali 56. člena tega zakona.

75. člen

(prekrški samostojnih podjetnikov posameznikov)

Z globo od **1.500 do 20.000 eurov** se za prekršek iz prejšnjega člena kaznuje samostojni podjetnik posameznik.

76. člen

(prekrški odgovornih oseb)

Z globo od **500 do 4.000 eurov** se za prekršek iz 74. člena tega zakona kaznuje odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika.

77. člen

(prekrški posameznikov)

Z globo od **200 do 1.000 eurov** se kaznuje posameznik, ki ravna v nasprotju z določbami tega zakona, kadar je za to določena njegova odgovornost.

78. člen

(izrekanje glob)

Za prekrške po tem zakonu se uporabljajo določbe zakona, ki ureja prekrške, če ta zakon ne določa drugače.

79. člen

(izrek opozorila)

Če gre za lažjo kršitev in so izpolnjeni pogoji po zakonu, ki ureja prekrške, lahko pristojni organ izreče opozorilo.

80. člen

(hitri prekrškovni postopek)

O prekrških po tem zakonu odločajo pristojni prekrškovni organi po hitrem postopku v skladu z zakonom, ki ureja prekrške.

VI. DEL

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

IX. poglavje

Prehodne in končne določbe

81. člen

(Nacionalni program preventive)

Vlada Republike Slovenije sprejme Nacionalni program preventive iz tega zakona v enem letu od uveljavitve tega zakona.

Do sprejema Nacionalnega programa preventive se uporabljajo obstoječi nacionalni programi in drugi strateški dokumenti na področju preventive, če niso v nasprotju s tem zakonom.

82. člen

(izdaja podzakonskih predpisov)

Minister izda podzakonske predpise na podlagi tega zakona najpozneje v šestih mesecih od njegove uveljavitve.

83. člen

(uporaba obstoječih podzakonskih predpisov)

Do začetka uporabe podzakonskih predpisov, izdanih na podlagi tega zakona, se uporabljajo podzakonski predpisi, izdani na podlagi zakonov, ki jih ta zakon nadomešča, če niso v nasprotju s tem zakonom.

84. člen

(prenehanje veljavnosti zakona)

Z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati **Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. ...)**.

Če se odločite tudi za razveljavitev ZZUZIS:

Z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati tudi **Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (Uradni list RS, št. ...)**, razen določb, ki urejajo izvajanje pravno zavezujočih aktov Evropske unije, če niso prenesene v ta zakon.

(To bo treba pravno natančno doreči glede na končno vsebino zakona in prenos direktive 2014/40/EU.)

85. člen

(prenehanje veljavnosti podzakonskih predpisov)

Podzakonski predpisi, izdani na podlagi zakonov iz prejšnjega člena, prenehajo veljati z dnem začetka uporabe podzakonskih predpisov, izdanih na podlagi tega zakona, oziroma najpozneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona.

86. člen

(začeti postopki)

Postopki, začeti pred uveljavitvijo tega zakona, se dokončajo po predpisih, ki so veljali ob njihovem začetku.

87. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.